

Adalékok Telkibánya bányászatának 19-20. századi történetéhez

DR. IZSÓ ISTVÁN

Magyarország középkori ércbányászatának egyik kiemelkedő jelentőségű helyszíne és tanúja *Telkibánya*. A hajdani bányaváros, illetve a környékén folytatott bányászat történetét sokan kutatták és dolgozták fel, legteljesebb összefoglalása és a témakörhöz tartozó szakirodalom jegyzéke Benke István: *Telkibánya bányászatának története* c. kötetében¹ olvasható.

Az alábbiakban a telkibányai bányászat XIX-XX. századi történetének 125 éves periódusát, azon belül is az *Andreas*, *Sophia* és *Glückauf* védnevű bányatelkek művelésére alakult bányatársulat történetét igyekszem bemutatni eredeti iratok alapján. A *Miskolci Bányakapitányság* irattárának rendezésekor ugyanis, az 1950-ben irattárba helyezett iratok között egy vaskos iratkötegre figyeltem fel, melyet kibontva, az említett bányatársulatra vonatkozó okmányokat találtam az 1825. és 1950. közötti időszakból. Az iratok időrendbe rakva, a következő eseményeket rekonstruálják.

A szomolnokai székhelyű *Felsőmagyarországi Kerületi Bányabíróóság* 1825. július 29-én kelt adományozási okmánya² az *Andreas-tárói bányatársulat* részére *Telkibánya* község határában, a *Koptsai hegy* Ny-i oldalán arany- és ezüstércet, valamint természetesen tartalmazó telérekre a *St. Andreas* védnevű hossz mértéket adományozta. A bányabíróóság 1829. november 16-án a fenti bányatársulatnak az *Andreas-táróban*, az *Andreas* telérben *Gottes*

¹ A *Közlemények a magyarországi ásványi nyersanyagok történetéből* c. sorozatban. Miskolci Egyetem, 2001.

² 512/1825. sz. adományozási okmány (feljegyezve az *Adományok könyve* III. kötetének 67. lapján).

Gnaden védnév alatt további két hossz mértéket, valamint a korábban adományozott *Andreas-táró*hoz még egy második hossz mértéket adományozott³ azzal a feltétellel, hogy a bányatársulat köteles ezen hossz mértékek mindegyikét üzemben tartani.

A bányabíróóság 1853. április 25-én a telkibányai *Kányahegy* keleti oldalán, a *Mária-táró* területén *Glück auf* védnévvel alsómagyarországi hossz mértéket adományozott⁴ a *Mária-tárói* társulati bányamester részére. Ugyancsak a bányabíróóság a telkibányai *András-tárói* bányatársulat részére 1853. augusztus 9-én a *Felső-Zsófia-táró* területén az *Északi Sophia* és *Déli Sophia* védnevű alsómagyarországi hossz mértékeket⁵ adományozta⁶.

A *Lőcsei Kir. Kerületi Bányabíróóság* 1863. május 29-én írt levelében⁷ értesítette a *Szepesiglói Kir. Bányakapitányságot*⁸, hogy a telkibányai *András* és *Gnade Gottes* bányamű, a hozzá tartozó zúzdával és tartozékaival együtt végrehajtási árverés útján a telkibányai *Mária*, *Glückauf* és *Sofia* nevű egyesült bányatársulat tulajdonába került, mely bányatársulat részvény-birtokosai 104/128 részben *Koppy István* kassai és 24/128 részben *Hatkay József* telkibányai lakosok voltak.

A *Szepesiglói Kir. Bányakapitányság* 1888. február 29-én kelt levele⁹ szerint „...megengedtetik, hogy az egyesült telkibányai *Glückauf*, *Sofia* és *Andreas* bányatársulatnál a bányatársulati könyv 5/1.2.3. lapján *Koppy István* örökösei nevére írt ... bányarész *Koppy Emil* örökösei, u. m. kiskorú *Koppy Karolina* és kisko-

³ 906/1829. sz. adományozási okmány (feljegyezve az *Adományok könyve* III. kötetének 123. lapján).

⁴ 464/1853. sz. adományozási okmány (feljegyezve az *Adományok könyve* IV. kötetének 176. lapján).

⁵ Az ún. *alsómagyarországi bányamértékek* területe 12544 négyszögöl volt.

⁶ 747/1853. sz. adományozási okmány (feljegyezve az *Adományok könyve* IV. kötetének 183-184. lapján).

⁷ Iktatva 1214/1863. számon.

⁸ A *Bányakapitányság* ebben az időben ténylegesen *Kassán* székel.

⁹ 234/1988. sz. ügyirat.

rú Koppý Ferencz neveire egyenlő részesedési aránnyal, de osztatlan kézre átírassék...”.

A bányakapitányság 1888. december 31-én azt is megállapította, hogy a *Glückauf (Mária)*, a *Sofia* és az *Andreas* védnevű bányaművek hosszabb ideje üzemen kívül állnak, ezért felhívta a bányatársulat minden bányarészesét, hogy 90 napon belül a bányaművet vonják művelés alá, mert ellenkező esetben a bányatörvény¹⁰ 243. §-a alapján egyetemlegesen pénzbírságban fogja őket marasztalni, illetve a bírság meg nem fizetése esetén a bányajogossítvány elvonásra kerül¹¹.

A bányák üzemen tartását a bányatörvény szigorúan szabályozta:

„...megkívántatik, hogy... minden munkanapon, nyolc órai munkaidőn át, a hely minőségéhez és az üzlet céljához képest szükséges számú munkásokkal legyen ellátva...

Ha a bányának kiszabott folytonos üzlete... nem eszközölhető, úgy a bányahatóság a birtokosnak kellő haladékot engedhet. Ezek azonban mindössze egy évnél tovább nem terjesztendők. Ezen tartamon túli meghosszabbítások, csak minden üzleti viszonyok ismételt, gondos kinyomozása után adathatnak. Továbbá a birtokos a haladék által semmi esetben sem mentetik fel azon kötelezettség alól, miszerint a vájásznak... járható állapotban tartásáról gondoskodják.¹²

„Ha a vájásznak kiszabott folytonos üzlete... félbeszakíttatik anélkül, hogy erre nézve a haladék kieszközöltetett volna... a vállalkozó 5-50 forint bírságba esik. Ismételt vagy folytonos hanyagság esetében 50-100 forint bírság szabandó, s ha ez is sikertelen marad, a bányászati jogossítvány elvesztése mondandó ki.¹³”

A hirdetményben foglaltakat a társulat nem hajtotta végre, ezért a bányakapitányság 1889. november 6-án¹⁴ egyetemlegesen 5 Ft,

¹⁰ Az 1854. évi osztrák általános bányatörvény.

¹¹ 132/1888. sz. hirdetmény.

¹² Ált. bányatörvény 174. és 182. §-i.

¹³ Ált. bányatörvény 243. §.

¹⁴ 1325/1889. sz. ügyirat.

majd 1890. március 2-án¹⁵ újabb 10 Ft pénzbírság megfizetésére kötelezte a társulat tulajdonosait. A bírságolások sem vezettek eredményre, ezért a bányaművek közvetlen felügyeletét ellátó *Gölnicbányai Bányabiztosság* javasolta a bányakapitányság részére a bányászati jog elvonását. A bányakapitányság végül 1890. július 31-én intézkedett a bányajogosítvány elvonásáról¹⁶. Az elvonási határozatot azonban a m. kir. pénzügyminisztérium 1892-ben hatályon kívül helyezte¹⁷ és a bányamű vezetésével ideiglenesen *Antal Emil* kassai lakost bízta meg. Az ideiglenesen meghatalmazott igazgató 1893. június 5-én jelentette¹⁸ a *Gölnicbányai Bányabiztosságnak*, hogy a bányatársulat időközben közgyűlést tartott és elrendelte a beomlott *András-tárna* kitisztítását. Az 1893. évre vonatkozó bányatársulati jelentés szerint a társulat alkalmazásában mindössze 2 munkás volt, akik érctermelést nem folytattak¹⁹. A bányatársulat ezt követően sem végzett bányaművelést, majd 1896-ban ideiglenes igazgatója, *Antal Emil* is meghalt²⁰.

A *Szepesiglói Bányakapitányság* 1897. november 11-én a bányaműveket „*az üzem igazolatlan elhanyagolása és meghatalmazott igazgató be nem jelentése miatt*” addigi tulajdonosaiktól ismét elvonta²¹.

A bányaművet 1898-ban két szakértővel, a bányákat korábban felügyelő helyi vezető kíséretében felértékelték. Az ált. bányatörvény 253. és 257. §-i értelmében ugyanis „*ha jogerejüleg az adományozott vájna- vagy külmérték elvonása ítéltetik, a bányahatóság köteles azoknak végrehajtási becsű és árverés általi eladását eszközölni.*

A becslés megtörténte után, a bányahatóság indítványára, a bíróság által a nyilvános árverés ... elrendelendő.”

¹⁵ 175/1890. sz. ügyirat.

¹⁶ 307/1890. és 1098/1890 sz. ügyiratok.

¹⁷ 72.875/1892. sz. határozat.

¹⁸ 543/1893. sz. alatt iktatott ügyirat.

¹⁹ 229/1894. számon iktatott jelentés.

²⁰ 1406/1896. sz. ügyirat.

²¹ 2808/1897. sz. rendelet.

A bányaművek területének bejárását követően elkészült szakértői vélemény²² szerint „a Sofia bányamű semmilyen értéket nem képvisel, mert mint teljesen hozzáférhetetlen, annak belső foglalatját megtekinteni nem lehetett, ennél fogva becslése sem volt eszközölhető, azt ennél fogva értéktelennek nyilvánítják, annál is inkább, mert a hányóján nem lehetett ércnyomokat találni. A Glück auf (Mária) tárna mintegy 500 méternyire hozzá volt férhető, ezen hosszban három tellér világítható meg, melyben ércnyomokat többé nem találtak. A vezető állítása szerint ezen tellérekben 2 latos (0.035 %-os) ezüst érczen bányásztattak mintegy 20 esztendővel ezelőtt, tekintve a mai ezüst ár hanyatlást és hogy ily csekély tartalmú ezüst érczek fejtésre nem méltók, ezen bányaművet is értéktelennek nyilvánítjuk. Az Andreas bányamű legalsó szintje hozzáférhetetlen, s amennyiben ennek hányóján sem találtak ércnyomokra mutató kőzetet, azt kell következtetnünk, hogy ennek is a tartalma oly csekély volt, hogy fejtésre nem volt érdemes, s ennél fogva ennek sem lehet bármily értéket tulajdonítani... a bányáknak, mint jogosítványoknak sem lehet értéket tulajdonítani.” A szakértők szerint csak a bányák tartozékát képező hányóknak, házterületeknek, vízesésnek (mint vízjogosítványnak), valamint a romos állapotú volt zúzóműnek és gyáráépületnek lehet összesen 345 forint értéket tulajdonítani.

A Szepesiglói Bányakapitányság 1899. március 6-án megkeresette a Rimaszombati M. Kir. Törvényszéket a három bányamű elárverezése végett²³. A törvényszék 1899. május 9-én árverési hirdetményt²⁴ bocsátott ki és az árverést június 27. napjára tűzte ki. Az árverésen a bányaművek és tartozékaik tulajdonjogát Dr. Juhász Béla kassai ügyvéd szerezte meg mindössze 5 Ft. ellenében²⁵. A tulajdonjog megszerzését követően Dr. Juhász Béla közölte, hogy az árverésen a korábbi tulajdonosok (Koppy Ferenc és Karolina bécsi lakosok) megbízásából vett részt, majd a megszerzett bányá-

²² 5976/1898. sz. ügyirat.

²³ 173/1899. sz. átirat.

²⁴ 1173/1899. sz. árverési hirdetmény.

²⁵ 3270/1899. és 4101/1899. sz. végzések.

tulajdont azon mód átruházta megbízói javára²⁶. Ezzel az átruházással gyakorlatilag az elvonás előtti eredeti tulajdoni állapot került visszaállításra.

A bányakapitányság 1901. február 22-én kelt végzésében²⁷ ismét rendelkezett a bányaművek üzemben tartási kötelezettsége tárgyában, de a régi-új tulajdonosok az abban foglaltaknak megint csak nem tettek eleget. A *Gölnicbányai Bányabiztosság* 1902. április 24-én újabb felhívást bocsátott ki a bányaművek üzembe helyezése és a bányatörvényben előírt feltételeknek megfelelő bányügyi meghatalmazott megbízására²⁸. *Koppy Karolina* és *Ferenc* 1902. szeptember 21-én válaszoltak a bányabiztosság felhívására, melyben közölték, hogy az árverés óta eltelt időszakban nem tudtak megfelelő meghatalmazottat találni a bányaművek irányítására, ezért azok művelését sem kezdhették meg²⁹. A tulajdonosok végül *Born Brúnó* telkibányai uradalmi főerdésznek adtak meghatalmazást³⁰.

A bányaműveket azonban a tulajdonosok, illetve újdonsült meghatalmazottjuk továbbra sem vonták művelésbe, ezért az *Iglói Bányakapitányság* 1907. február 9-én újabb végzésben rendelkezett erre vonatkozóan³¹.

A *Gölnicbányai Bányabiztosság* 1914. május 16-án kelt határozatával³² a telkibányai *Gnabe Gottes, Glückauf, Andreas* és *Sophia* védnevű bányatelkeket – tekintettel arra, hogy a bányatulajdonos felszólítás ellenére sem gondoskodott a bányatelkek művelésbe vonásáról és a korábban meghatalmazott *Born Brúnó* lemondását követően újabb meghatalmazott bejelentését is elmulasztotta, ismét – immár harmadszor is – elvonta. Az *Iglói Bányakapitányság* 1915. február 3-án az elvont bányatelkeket saját hatáskörében tö-

²⁶ 1777/1899. és 1977/1900. sz. ügyiratok.

²⁷ 133/1901. sz. végzés.

²⁸ 386/1902. sz. felhívás.

²⁹ 989/1902. számon iktatott kérvény.

³⁰ 1092/1902. szám alatt iktatott meghatalmazás.

³¹ 321/1907. sz. végzés.

³² 1314/1914. sz. határozat.

rölte³³, egyidejűleg azonban felhívta a bányabiztosságot, hogy – „miután az ált. bányatörvénynek a bányászati jogosítványok elenyészését tárgyzó 14. fejezete a törlésnek ezen módját nem ösmeri” – az iratok egyidejű felterjesztése mellett eljárását igazolja³⁴. A bányabiztosság 1915. március 11-én terjesztette fel a kért iratokat, egyidejűleg jelentette a bányakapitányságnak, hogy „a törlés annak idején elnézésből fogatosított”³⁵.

A további történések – vélhetően a háborús események következtében – a vonatkozó iratok hiánya miatt nem követhetők, de a későbbi események arra utalnak, hogy az újabb elvonási eljárás sem vezetett eredményre.

1920 októberében *Cselei Hermina* a budapesti *Csehszlovák Követség* útján kérvényt³⁶ nyújtott be a *M. Kir. Pénzügyminisztériumhoz* a *Koppy-családtól* elvont bányászati jogosítványok tárgyában. A kérelem szerint az elvonási határozattal érintett „bányák jogos kihasználása csak úgy volna lehetséges, ha a nagyméltóságú pénzügyminisztérium a fent említett 579. sz. rendeletet, mely szerint a bányák a *Koppy* örökösöktől elvonattak, hatályon kívül helyezni kegyeskednék. A *Koppy* örökösök - mint külföldi lakók – annak idején a határozat ellen nem fellebbezhettek, mert előzőleg erről értesítést nem kaptak, különben is háború lévén, az összes üzemek úgy is álltak”, stb.. Az iratok között megtalálható az *Iglói Állami Bányabiztosság* 891/gb. 1920. sz. levele, amely a kérelmezőt az alábbiakról tájékoztatta:

„...a telkibányai „*Glückauf, Sofia és András*” című bányatársulat még 1839. évben megszűnván, a bányatársulat tulajdonát képezett bányatelek 1899. évi 2322. sz. alatt dr. *Juhász Béla* ügyvéd kassai lakos, mint árverési vevő nevére és erről 1901. évi 133. sz. alatt *Koppy Ferencz és Koppy Karolina* neveire írtak át. A bányák ezen tulajdonosoktól is folytatólag 1915. évi 579. sz. szerint elvonatván, jelenleg mint elvont bányák állanak fenn, a me-

³³ 579/1915. sz. rendelet.

³⁴ 233/1915. sz. megkeresés.

³⁵ 109/1915. sz. felterjesztő levél.

³⁶ 402/1920. számon iktatva.

lyek felett a volt tulajdonosok nem rendelkeznek, azok után 1915. év óta mértékilleték sem íratott elő. Hogy a jövőben mi lesz ezen magyar területen fekvő bányák sorsa, az íránt a m. kir. Pénzügyminisztériumnál nyerhet felvilágosítást.”

A bányaművek tényleges állapotáról Dr. Emszt Kálmán m. kir. főgeológus 1924. október 16-án kelt, „a telkibányai aranyos ezüstabányákról” szóló szakvéleménye a következőket tartalmazza:

„**Andrásbánya.** Az Andrásbánya tárnája a Gyepűhegy délkeleti kb. 360 m tengerszint feletti magasságban ÉNy-i irányban hatol be a kaolinós és zöldköves andeziteken át a hegy alá, s kb. 130 m-re éri el a KÉ-i irányú főtélért. A telér keresztveződésénél egy 95 m mély aknát mélyesztettek, mellyel 3 szintben a telér gazdagabb részeit valószínűleg lefejtették. Jelenleg csak a tárnaszintjén járható be 60-80 m hosszúságban a telér vágata. Valószínűleg e bánya víztelenítése végett indították a telkibányai völgyből 120 m-el mélyebb 240 m./ térszínről a Ferdinánd tárót, ami több mint 2000 m távolságban érte volna el az Andrásbányát... Abból a körülményből, hogy a már ma beomlott tárnából igen bőséges bányavíz fakadt, amit nem régiben is fürdőnek használtak fel, azt lehet gyanítani, hogy ezt az altárnát egészen az Andrásbányáig kihajtották, s az esetben az Andrásbánya telére nem csak 95 m, hanem mintegy 120 m mélységig lenne lefejtve...”

A Kányahegy bányái. ... Ezek közül legmagasabban, kb. 525 m magasan a Zsófiabánya van, melyet az utóbbi években kitakarítottak ... de szája már ismét be van omolva. A hegy déli lejtőjén volt a Jupiter tárna kb. hasonló, vagy talán még magasabb szinten. Azután a hegy nyugati oldalán a részben ma is bejárható Mária táró következett 517 m magasságban...

A Mária táróban jelenleg két ÉKÉ-i telér járható be: a beható vágat végén egy aknát érünk... A bejárható vágatok úgy itt, mint az Andrásbányában is igen régiek, amennyiben robbantásnak nyomára csak egy helyen akadtam...”

1924. szept. 19-én Jäger Dezső budapesti lakos a következő kérelemmel³⁷ fordult a Miskolci M. Kir. Bányakapitánysághoz:

³⁷ 3544/1924. számon iktatott kérelem.

„A telkibányai *Andreas und Grade Gottes, Gückauf és Sophia* védnevű bányatelkeket bírt bányatársulatok legutóbbi (1914) nyilvánkönyvi birtokosai *Koppi Ferenc és Koppi Karolin* bécsi lakosok voltak, kiktől abban a feltevésben, hogy a bányajogosítványok is nevezettek birtokában vannak, a részvényeket özv. *Cseley Istvánné* szerezte meg.

Az utóbbtól szintén ily feltevés mellett *Haller István és Társai* vásárolták meg az objektumot. Ezen társaság a nyilvánkönyvi bejegyzés tárgyában indított eljárás közben jutott tudatára annak, hogy a *Koppi* testvérektől az iglói Bányakapitányság a fenti bányatelkeket... még 1914-ben elvonta...

Tekintettel arra, hogy mint az utóbb említett társaság egyik tagja az objektumra vonatkozó összes szerzett jogokat a társaság többi tagjától megszereztem... kérem a tekintetes Bányakapitányságot, hogy a szóban levő bányajogosítványok birtokába helyezni szíveskedjék.”

A bányakapitányság a kérelemben foglaltaknak helyt adott, majd 1925-ben az Iglói Bányakapitányság 1314/1914. sz. elvonási határozata következményei alól a bányatársulatot mentesítette³⁸. Egy későbbi, 1930. február 26-i keltezésű irat³⁹ erről az alábbiakat tartalmazza:

„... a Felvidék megszállása után illetékessé vált miskolci m. kir. Bányakapitányság *Jäger Dezső* budapesti lakos eziránti kérelmére⁴⁰, miután a szóban lévő bányajogosítványokra vonatkozó jogszerzését igazolta, az iglói m. kir. Bányakapitányságnak az elvonást kimondó 1314/1914. sz. határozatát hatálytalanította⁴¹ és az ezt megelőző állapotot visszaállította...”

A Pestvidéki Kir. Törvényszék, mint bánya-telekönnyvi hatóság 1931. augusztus 29-én kelt végzése⁴² szerint „a telekkönnyvi hatóság a megszállott területről áthozott iratokból megállapítja, hogy a budai bányakönyv VI. kötet 13. számú lapján felvett, s *Koppi Fe-*

³⁸ 1805/1925. sz. határozat.

³⁹ 298/1930. számon iktatva.

⁴⁰ 21/1927. sz. alatt iktatott kérelem.

⁴¹ 203/1925. sz. határozat.

⁴² 183/1931. sz. végzés.

renc és Koppi Karolina nevéen álló bányatelkek az Andreas und Gnade Gottes, Glückauf és Sophia védnevű bányatelkekkel azonosak...

...Koppi Ferenc és Koppi Karolina nevéen álló Andreas und Gnade Gottes, Glückauf és Sophia védnevű bányatelkekre a tulajdonjogot Jäger Dezső telekkönyvön kívüli tulajdonjogának feltüntetése mellett vétel jogcímén és pedig 1/4 részben... dr. Schweiger Béla budapesti lakos javára... és 3/4 részben pedig... Balonyi Ágoston budapesti lakos javára kebelezze be...

Az *Andreas und Gnade Gottes* bányatelek új védneveként 1934-ben a *St. Andreast* jegyezték be⁴³ a bányakönyvbe. A bányák 1932. és 1940. között félévenként-évenként megújított engedélyek⁴⁴ alapján szüneteltek. A *Miskolci Bányakapitányságon* 1938. augusztus 29-én előterjesztett jelentés⁴⁵ szerint „... az András bánya, illetve táró szája már teljesen beomlott... A Ferdinánd-táró szája feletti riolith-tufa nagy darabban szakadt le, a táró száját teljesen elzárta... A Mária-táró száját Balonyiék ... elzárták...

A Veresvizi tárónál a helyzet nagyot változott, mert Dezső Rezső megkísérelte volt a táró okkertartalmát kinyerni... Pénze elfogyván, mindent, a kitermelt anyagot is otthagya.

A Zsófia-táró ... szája teljesen összement, behatolni nem lehet.

A *Miskolci Bányakapitányság* 1948. április 9-én az alábbi felhívással⁴⁶ fordult dr. Schweiger Bélához és Balonyi Ágostonhoz:

„A Bányakapitányság megállapította, hogy t. cím ... a bányatörvény 174. §-ában előírt folytonos üzembentartásnak évek óta nem tesz eleget és a Bányakapitányságtól a munkálatok szüneteltetésére engedélyt nem kért.

Felhívom ezért, hogy... a bányászati munkálatokat azonnal kezdje meg és azoknak megkezdését 30 napon belül jelentse...

A felhívásra dr. Schweiger Béla a következő választ⁴⁷ adta:

⁴³ 973/1934. sz. határozat.

⁴⁴ 1051/1932., 3/1933., 2/1934., 1483/1934., 2457/1934., 1241/1935., 1827/1936., 1551/1937., 2013/1938. és 2217/ 1939. sz. határozatok.

⁴⁵ 2013/1938. sz. jelentés.

⁴⁶ 968/1948. sz. felhívás.

⁴⁷ Iktatva 2636/1948. számon.

„Telkibányán lévő bányatelkeim ügyében ... előadom, hogy tulajdonos társam Balonyi Gusztáv (:Ágoston:) hollétét megtudnom máig sem sikerült. Egyébként is magatartásából azt látom, hogy a bányarészének fenntartásához szükséges költségekkel nem rendelkezik. Magam pedig nem vagyok arra kötelezhető, hogy a bánya fenntartását, munkáltatási költségeit és illetékeit egyedül fedezzem, de erre módom sincsen, – minderre való tekintettel tisztelettel kérem, méltóztassék a bánya hosszabb szüneteltetéséhez hozzájárulni...”.

A bányakapitányság a kérelemben foglaltakat nem fogadta el és újabb felhívásban⁴⁸ figyelmeztette a bányatulajdonosokat a bánya üzembe helyezésére, valamint arra, hogy ellenkező esetben a bányatelkeket a bányatörvény 243.§-a értelmében el fogja vonni.

Az Iparügyi Minisztérium 1949. február 21-én utasította⁴⁹ a bányakapitányságot, hogy „a telkibányai... magántulajdonban lévő bányaművelő, illetve kutatási üzemek tulajdonosait fel kell szólítani, hogy 15 napon belül teljes apparátussal kezdjék meg... a kutatás és a művelés munkáját. Amennyiben ez 15 napon belül nem történne meg, velük szemben a három éves terv védelméről szóló törvény⁵⁰ alapján kell eljárni.”

A bányakapitányság az utasításnak megfelelően ismét felhívta a bányatulajdonosok figyelmét az üzembe helyezés kötelezettségére.

A felhívásra dr. Schweiger Béla 1949. július 14-i keltezéssel az alábbi nyilatkozatot⁵¹ nyújtotta be a bányakapitányságra:

„...tisztelettel bejelentem, hogy telkibányai bányatelkeimről és ezzel kapcsolatos összes jogosítványaimról ezzel lemondok. Tudomásom szerint Balonyi Imre tulajdonostársam részéről a lemondás már megtörtént.”

A Nehézipari Minisztérium Bányászati Főosztálya 1950. március 21-én utasította a „miskolci Bányarendészeti Felügyelőse-

⁴⁸ 1659/1948. sz. felhívás.

⁴⁹ 819/1949. számon iktatva.

⁵⁰ 1947. évi XVII. törvény.

⁵¹ 2849/1949. számon iktatva.

get”⁵², hogy „a magántulajdonban lévő ércre adományozott bányatelkeket az állam tulajdonába ruházó 1949. évi XX. tvr. II. fejezet 6. § alapján gondoskodik ezen bányatelkek nyilvántartási átírásáról a Kincstár nevére, valamint az Ércbányászati Nemzeti Vállalat kezelésébe adásáról”⁵³. A felügyelőség az utasításnak megfelelően 1950. március 24-én megkereste a Pestvidéki Törvényszéket, mint bányatelekkönyvi hatóságot. A telekkönyvi hatóság 1950. április 5-én hozott végzésben⁵⁴ rendelkezett a *St. Andreas*, a *Glückauf* és *Sophia* védnevű bányatelkek átírásáról.

A telkibányai *András*, *Glückauf*, *Mária* és *Zsófia* bányaműveknek az iratokból felvázolt 125 éves története több mint lehangoló. Nem csak arról tanúskodik, hogy a bányaművekben gyakorlatilag az 1850-es évektől kezdődően, közel egy évszázadon át semmilyen érdemleges bányászati tevékenységet nem végeztek, hanem arról is, hogy ezen a jogszerűtlen állapotban a korabeli bányahatóság rendszeresnek mondható intézkedései ellenére semmit sem volt képes változtatni. *Telkibányán*, a bányák államosítását követően ugyan megindultak az *Ércbányászati Nemzeti Vállalat* által központilag tervezett kutatási és (újra)feltérési munkálatok, de biztató eredményeket ezek sem produkáltak. Úgy tűnik, hogy a hajdani „*Aranygombos Telkibánya*” feltámadása továbbra is csak álom marad.

⁵² A *Bányakapitányságokat a Nehézipari Miniszter* 4.730/1949. (243.) eln. Nip. M. számú rendelete időközben megszüntette, és helyettük *Bányarendészeti kirendeltségeket* hozott létre.

⁵³ Iktatva 1012/1950. számon.

⁵⁴ 1206/1950. számon iktatva.